

Priloga 1: Minimalni standardi nastanitve in oskrbe živali

Izrazi, uporabljeni v tej prilogi, imajo naslednji pomen:

- nastanitveni prostori so prostori, v katerih so živali nastanjene v času vzreje, reje in postopkov;
- ograda je ograjen prostor, v katerem so živali zaprte in je lahko kletka, staja, obora, terarij, akvarij, bazen;
- prostor za izpust živali je prostor, ograjen s stenami, palicami ali mrežo, ki je pogosto izven zgradbe.

A. Splošni pogoji:

1.1 Objekti

- morajo biti zgrajeni tako, da zagotavljajo nastanjenim vrstam živali okolje, ki upošteva njihove fiziološke in etološke potrebe;
- morajo biti načrtovani in upravljani tako, da preprečujejo dostop nepooblaščenih oseb ter vstop drugim živalim ali uhajanje nastanjenih živali;
- pred vhodom v objekt mora biti nameščena opozorilna tabla z napisom »vstop nepooblaščenim osebam prepovedan«;
- organizacije morajo imeti vpeljan program rednega vzdrževanja objekta in opreme.

1.2 Nastanitveni prostori:

- zagotovljeno mora biti redno in učinkovito mehanično čiščenje prostorov in opreme;
- organizacija mora imeti program čiščenja in pisna navodila za čiščenje prostorov in opreme; o opravljenem čiščenju prostorov in opreme mora voditi evidenco;
- tla in stene morajo biti iz trdnega materiala, ki ni škodljiv za zdravje živali in ne povzroča poškodb;
- tla in stene morajo imeti gladko, neprepustno in pralno površino;
- tla morajo biti nedrseča, odtoki morajo biti pokriti in zaščiteni;
- na vrata se lahko namesti opazovalno okence;
- okna in vrata morajo biti izdelana ali zaščitena tako, da je preprečen dostop neželenih živali;
- v prostoru za izpust morajo biti oprema in instalacije (vodovodne, električne, odtočne, klimatske) zaščitene, da jih živali ne poškodujejo;
- v prostor za izpust živali mora biti onemogočen dostop nepooblaščenih oseb in drugih živali.
- nezdružljive živalske vrste in živali, ki potrebujejo različne okoljske pogoje, morajo biti ločeno nastanjene;
- v primeru nastanitve živali plenilec- plen morajo biti živali nastanjene ločeno v prostoru, tako da se ne vidijo, vohajo ali slišijo.

1.3 Laboratoriji in drugi prostori:

- v vzrejni in dobaviteljski organizaciji mora biti v objektu prostor za pripravo in odpremo živali;
- objekt mora biti opremljen z laboratorijsko opremo za izvajanje enostavnih diagnostičnih testov, opravljanje sekcij in zbiranje vzorcev za nadaljnjo pošiljanje;
- objekt mora imeti prostor za ločeno nastanitev novo nabavljenih, bolnih ali poškodovanih živali;
- v uporabniški organizaciji mora imeti biti v objektu prostor za izvajanje postopkov in v primeru izvajanja kirurških posegov tudi v ta namen opremljen ločen prostor za izvajanje kirurških posegov v aseptičnih pogojih in prostor za pooperativno okrevanje živali.

1.4 Pomožni prostori:

- prostor za skladiščenje krme mora biti hladen, suh, zavarovan pred škodljivci in insekti;
- prostor za skladiščenje stelje mora biti suh, zavarovan pred škodljivci in insekti;
- zagotovljen mora biti skladiščni prostor za čiste kletke, instrumente in drugo opremo;
- pomivalnica mora biti dovolj velika za namestitvev naprav za razkuževanje, čiščenje in prezračevanje; zagotovljen mora biti ločen pretok čiste in umazane opreme; stene in tla morajo biti pralne;
- zagotovljeno mora biti higiensko skladiščenje in varno odstranjevanje trupel in živalskih odpadkov;
- pri toksičnih ali radioaktivnih odpadkih so potrebni posebni varnostni ukrepi v skladu s predpisi o varstvu okolja.

2. Nadzor okolja v nastanitvenih prostorih:

2.1 Prezračevanje:

- prezračevanje, izolacija in ogrevanje nastanitvenih prostorov mora zagotavljati, da se kroženje zraka, stopnja prahu in koncentracije plinov ohranjajo v mejah, ki ne škodujejo nastanjenim živalim;
- preprečen mora biti ponoven obtok neočiščenega zraka;
- prezračevalni sistem ne sme povzročati prepiha.

2.2 Temperatura:

- v nastanitvenih prostorih mora biti glede na živalsko vrsto zagotovljena optimalna temperatura, ki mora biti pri novorojenih, mladih živalih, neodlakanih živalih in živalih po posegih višja od zgornje optimalne temperature;
- temperatura mora biti regulirana, skladno s spremembami termoregulacije živali, ki je lahko posledica posebnih fizioloških stanj ali učinkov izvedenih postopkov;
- temperatura mora biti nadzorovana vsaj enkrat dnevno; o dnevnem preverjanju temperature se mora voditi evidenca s podatki o dnevu, času odčitane vrednosti, vrednosti meritve in podpisu osebe, ki odčita vrednost;
- v primeru klimatskih pogojev, ki lahko živalim povzročijo stres, živali ne smejo biti omejene na gibanje v zunanjih prostorih.

2.3 Vlažnost:

- stopnja relativne vlažnosti v nastanitvenih prostorih mora biti prilagojena posamezni živalski vrsti;
- vlažnost mora biti nadzorovana vsaj enkrat dnevno; o dnevnem preverjanju vlage se vodi evidenca s podatki o dnevu, času odčitane vrednosti, vrednosti meritve in podpisu osebe, ki odčita vrednost.

2.4 Osvetlitev:

- kadar naravna svetloba ne zagotavlja ustreznega ciklusa svetlobe in teme, je treba zagotoviti nadzorovano osvetlitev, da lahko živali izpolnijo svoje biološke potrebe in se zagotovi zadovoljivo delovno okolje;
- osvetlitev mora zadostiti potrebam postopkov reje živali in njihovem pregledovanju;
- zagotovljeno mora biti redno menjavanje obdobja svetlobe in teme ter jakosti osvetlitve, ki mora ustrezati živalski vrsti;
- pri albinu živalih je treba pri osvetlitvi upoštevati njihovo občutljivost na svetlobo;
- v kletkah morajo biti zasenčeni prostori, kamor se živali lahko umaknejo.

2.5 Hrup:

- stopnja hrupa, vključno z ultrazvokom, ne sme negativno vplivati na dobrobit živali;
- objekt se oprepi z alarmnimi sistemi, ki oddajajo zvoke zunaj občutljivosti slišnega obsega živali, če to ni v nasprotju z njihovo slišnostjo za ljudi;
- prostori z živalmi se po potrebi izolirajo pred viri hrupa in opremijo z absorpcijskimi materiali.

2.6 Alarmni sistemi:

- objekt, v katerem so nastanjene živali, mora biti varovan in zaščiten z napravami za odkrivanje požara in vdora nepooblaščenih oseb;
- sistemi za ogrevanje in prezračevanje morajo biti opremljeni z napravami za spremljanje delovanja in alarmnimi napravami;
- objekt, v katerem se izvaja nadzor in varstvo okolja z električno ali mehansko opremo mora imeti na razpolago generator električnega toka;
- na vidnih mestih morajo biti nameščena navodila za ravnanje v sili;
- objekti z akvariji za ribe morajo biti opremljeni z alarmi ob prekinitvi dotoka vode;
- delovanje alarmnih sistemov ne sme vznemirjati živali.

3. Oskrba živali

3.1 Zdravje živali:

- v organizacijah mora biti vzpostavljen program za zagotavljanje zdravstvenega statusa živali, ki varuje dobrobit živali in izpolnjuje zahteve za izvajanje postopkov;

- strategija iz prejšnje alineje, mora vključevati redno spremljanje zdravstvenega stanja živali, imeti vpeljan program mikrobiološkega nadzora in načrt za obdelavo analiz zdravstvenih podatkov, imeti vnaprej določene zdravstvene parametre za novo nabavljene živali in postopke za uvajanje novih živali;
- živali mora vsaj enkrat na dan pregledati usposobljena oseba;
- za vse bolne ali poškodovane živali se morajo sprejeti ustrezni ukrepi v skladu s predpisi o zaščiti živali;
- osebje, ki je v stiku z živalmi, mora biti usposobljeno in mora izpolnjevati minimalne higienske in zdravstvene pogoje, da ne predstavljajo nevarnosti za živali.

3.2 Prostoživeče živali in njihov ulov:

- ulov prostoživečih živali morajo opravljati le izkušene osebe, ki poznajo navade in naravno okolje živali, v skladu s predpisi o lovu;
- anestetik oziroma sredstvo za omamljanje mora izdati veterinar ter določiti njegov odmerek; vbizgavanje s strelnim orožjem mora opraviti oseba, ki ima ustrezno orožno listino v skladu s predpisi, ki urejajo orožje;
- poškodovani živali je treba nemudoma nuditi veterinarsko pomoč; če bi ohranitev življenja poškodovani živali povzročala trpljenje in bolečine, mora biti taka žival usmrčena po humani metodi;
- za izvajanje premikov živali za namene pregledov ali zdravljenja, morajo biti na kraju ulova na voljo prevozniki kontejnerji in prevozna sredstva, ki so prilagojeni zadevni živalski vrsti;
- po ulovu živali se morajo živali prilagajati na novo okolje in biti v karanteni, na koncu poskusov pa je potrebno pripraviti program rehabilitacije za njihovo izpustitev v naravo.

3.3 Priprava živali za odpremo in pogoji med prevozom:

- pri živalih, ki so pripravljene za uporabo v postopkih, pri mladih ali starih živalih, živalih v zdravstveni negi ali živalih s kliničnimi genotipičnimi okvarami, je potrebna dodatna oskrba za zaščito dobrobiti živali;
- zabojniki morajo biti oblikovani in izdelani tako, da se živali ne morejo poškodovati, da ne puščajo, da preprečuje pobeg živali in poškodovanje oseb;
- v zabojnikih mora biti zadostna plast stelje;
- če je potrebno, morajo biti zabojniki grajeni tako, da preprečujejo ali omejujejo vstop mikroorganizmov;
- zabojniki morajo omogočati vizualno opazovanje živali brez ogrožanja mikrobiološkega statusa živali.

3.4 Ravnanje z živalmi ob prispetu na namembni kraj:

- ob prihodu v objekt morajo biti živali nemudoma sprejete, premeščene iz transportnih zabojnikov v čiste kletke ali druge nastanitvene prostore, pregledane, nakrmjene in napojene;
- bolne ali poškodovane živali treba nastaniti ločeno in pod nadzorom; nemudoma morajo prejeti veterinarsko pomoč; neozdravljive živali je treba nemudoma usmrtiti z ustrežno metodo primerno za vrsto živali;
- transportne zabojnike je treba neškodljivo uničiti, če ustrezna dekontaminacija ni izvedljiva.

3.5 Karantena, izolacija in prilagoditev na novo okolje:

- živali, ki so na novo prispele ali bile premeščene zaradi uporabe v postopkih, se morajo predhodno prilagajati na novo okolje; čas prilagajanja določi strokovnjak za dobrobit živali;
- ulovljene prostoživeče živali morajo biti v karanteni; čas karantene določi imenovani veterinar;
- sumljive živali in živali s kliničnimi znaki bolezni morajo biti izolirane; o nadaljnjih ukrepih odloči imenovani veterinar.

3.6 Nastanitev in obogatitev okolja

- živali morajo biti nastanjene v stabilnih skupinah združljivih živali, razen tistih, ki so po naravi samotarske;
- če je bila iz znanstvenih razlogov, dobrobiti ali zdravja živali dovoljena posamična nastanitev živali, mora biti obdobje posamične nastanitve kar najbolj omejeno, živali pa omogočen vizualni, slušni, vohalni oziroma taktilni stik z drugimi živalmi;
- uvajanje in ponovno skupinsko nastanitev treba pazljivo spremljati;
- vse živali morajo imeti na razpolago dovolj razgibanega prostora, v katerem izražajo v širokem obsegu svoje vedenjske vzorce;

- živali morajo imeti možnost obvladovanja in izbire prostora, za omejevanje s stresom pogojenega obnašanja;
- živalim je treba obogatiti okolje, ki jim omogoča fizično aktivnost, iskanje krme, gibanje in miselno dejavnost, ki je primerna živalski vrsti;
- obogatitev okolja mora ustrezati živalski vrsti in potrebam posamezne živali;
- strategije obogatitve okolja redno pregleduje in posodablja strokovnjak za dobrobit živali.

3.7 Kletke in ograde:

- morajo biti izdelane iz materiala, ki ni škodljiv za zdravje živali in je odporen na čiščenje in razkuževanje;
- morajo biti oblikovane tako, da se živali ne morejo poškodovati, je onemogočen pobeg živali in omogoča nadzor živali brez vznemirjenja;
- bivalni prostor mora nuditi nastanjeni vrsti živali dobro počutje in zadovoljevanje etoloških potreb;
- zasnova tal v ogradah mora ustrezati vrsti in starosti živali ter omogočati odstranjevanje izločkov;
- kletke in ograde morajo biti označene s podatki o vrsti, številu, starosti živali, času nastanitve v kletke in namenu nastanitve.

3.8 Krmljenje:

- oblika, vsebina in način dajanja krme mora izpolnjevati prehranske in vedenjske potrebe živali;
- proizvodnja, skladiščenje in promet krme mora biti v skladu s predpisi o krmi;
 - krma mora biti kemično, fizično in mikrobiološko neoporečna, pakirana v zaprtih vrečah in opremljena s podatki o proizvajalcu, datumu proizvodnje, roku uporabnosti oziroma s podatki, ki jih določajo predpisi o dajanju krme v promet;
 - med prevozom in skladiščenjem ne sme priti do okužbe, kvarjenja ali uničenja krme;
 - hitro pokvarljiva krma mora biti shranjena v hladilnih komorah;
 - krmilniki, korita in oprema za krmljenje živali, se morajo redno čistiti in po potrebi dezinficirati;
 - vsaka žival mora imeti dostop do krme in zadosten prostor za krmljenje.

3.9 Napajanje:

- vsaka žival mora imeti dostop do pitne vode;
- steklenice morajo biti iz prosojnega materiala s širokim vratom, iz materiala, ki se da čistiti in razkuževati;
- steklenice se ne smejo ponovno polniti v bivalnih prostorih, temveč se morajo menjati;
- steklenice in dodatna oprema morajo biti redno čiščene, razkužene in sterilizirane;
- sistemi za samodejno napajanje morajo biti pod redno kontrolo in servisirani ter se morajo redno spirati;
- pri kletkah s trdnim dnom treba poskrbeti za čim manjše tveganje zastajanja vode;
- dovod vode v akvarije in terarije mora biti prilagojen potrebam in tolerančnim mejam posameznih vrst rib, dvoživk in plazilcev.

3.10 Stelja:

- mora biti suha, vpojna, brez prahu, brez kužnih in drugih kontaminantov;
- za nastilj se ne sme uporabljati žagovina izdelana iz kemično obdelanega lesa.

3.11 Prostor za spanje in počitek:

- prostor za spanje mora biti trden, udoben, čist in suh ter mora ustrezati živalski vrsti;
- zagotoviti je treba materiale za ležišča ali konstrukcije za spanje, ki so prilagojeni živalski vrsti, vključno z materiali za gnezda ali konstrukcije za gnezdenje vzrejnih živali.

3.12 Ravnanje z živalmi:

- osebje mora biti do živali prijazno, nežno in usposobljeno za ravnanje z živalmi in njihovo obvladovanje;
- v objektih morajo biti uvedeni programi za privajanje in usposabljanje, ki ustrezajo živalim, postopkom na živalih in trajanju projekta.

3.13 Čiščenje:

- v objektu mora biti vzdrževana higiena prostorov in opreme ter njihova obnova;
- v objektu morajo biti določena navodila in vodenje evidenc za čiščenje, menjavo stelje, razkuževanje, sterilizacijo kletk, steklenic, pribora, opreme in drugih pripomočkov;
- talna površina zunanjih ograd, staj in izpustov mora biti redno čiščena in vzdrževana.

4. Skrb za dobrobit živali:

- posameznim živalskim vrstam je treba, skladno z njihovimi potrebami, obogatiti bivalno okolje tako, da imajo možnost druženja s sovrstniki, izhoda v prostor za izpust, mladiči pa tudi možnost zaposlitve in igre s primernimi materiali;
- živalske vrste, za katere je značilno družabno vedenje morajo biti nastanjene v parih ali v stabilnih in skladnih skupinah. Če skupinska nastanitev ni mogoča, morajo biti istovrstne živali nastanjene tako, da se lahko gledajo, sporazumevajo in vohajo.

5. Nastanitvene površine za živali

Najmanjše nastanitvene površine za živali so razvidne iz tabel v Oddelku B te priloge.

B: Oddelek o posameznih živalskih vrstah

1. Miši, podgane, peščene podgane, hrčki in morski prašički

V tej in naslednjih tabelah za miši, podgane, peščene podgane, hrčke in morske prašičke »višina ograde« pomeni navpično razdaljo med tlemi in vrhom ograde, in ta višina mora biti zagotovljena nad več kot 50 % najmanjše talne površine ograde še pred namestitvijo pripomočkov za obogatitev okolja. Pri načrtovanju postopkov je treba upoštevati predvideno rast živali, da se zagotovi živalim primeren prostor (kot je podrobno opisano v tabelah 1.1 do 1.5) v celotnem obdobju trajanja študije.

Tabela 1.1: Miši

	Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina ograde (cm)
V zalogi in v času trajanja projekta	do 20 med 20 in 25 med 25 in 30 nad 30	330 330 330 330	60 70 80 100	12 12 12 12
Vzreja		330 Za monogamni par (nesorodstveno parjenje/sorodstveno parjenje) ali trojico živali (sorodstveno parjenje). Za vsako dodatno samico z leglom je treba dodati 180 cm ²		12
V zalogi v vzrejnih organizacijah*	do 20	950	40	12
	do 20	1500	30	12

* Odstavljene miši se lahko nastanijo kratko obdobje od odstavitve do izselitve pri višji gostoti naseljenosti pod pogojem, da so živali nastanjene v večjih ogradah in z ustrezno obogatitvijo okolja, in da te bivalne razmere ne poslabšujejo njihove dobrobiti, kakor so večja napadalnost, obolenost ali umrljivost, stereotipno obnašanje in druge motnje obnašanja, izguba telesne mase, ali drugačni fiziološki ali vedenjski odzivi na stres.

Tabela 1.2: Podgane

	Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina ograde (cm)
V zalogi in v času trajanja projekta *	do 200	800	200	18
	med 200 in 300	800	250	18
	med 300 in 400	800	350	18
	med 400 in 600	800	450	18
	nad 600	1500	600	18
Vzreja		800 Mati in leglo. Za vsako dodatno odraslo žival, stalno nastanjeno v ogradi, je treba dodati 400 cm ² .		18
V zalogi v vzrejnih organizacijah**	do 50	1500	100	18
	med 50 in 100	1500	125	18
	med 100 in 150	1500	150	18
	med 150 in 200	1500	175	18
	do 100	2500	100	18
	med 100 in 150	2500	125	18
	med 150 in 200	2500	150	18

* Če se proti koncu dolgoročne študije izkaže, da je zgoraj omenjeni prostor, določen za posamezno žival, postal premajhen, ima pri tem prednost ohranjanje stabilne družabne strukture v skupini živali.

** Odstavljene podgane se lahko nastanijo kratko obdobje od odstavitve do izselitve pri višji gostoti naseljenosti pod pogojem, da so živali nastanjene v večjih ogradah z ustrezno obogatitvijo okolja, in da te bivalne razmere ne poslabšujejo njihove dobrobiti, kakor so večja napadalnost, obolenost ali umrljivost, stereotipno obnašanje in druge motnje obnašanja, izguba telesne mase, ali drugačni fiziološki ali vedenjski odzivi na stres.

Tabela 1.3: Peščene podgane

	Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina ograde (cm)
V zalogi in v času trajanja projekta	do 40	1200	150	18
	nad 40	1200	250	18
Vzreja		1200 monogamni par ali trojica s potomcem		18

Tabela 1.4: Hrčki

	Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina ograde (cm)
V zalogi in v času trajanja projekta	do 60	800	150	14
	med 60 in 100	800	200	14
	nad 100	800	250	14
Vzreja		800 mati ali monogamni par z leglom		14
V zalogi v vzrejnih organizacijah*	do 60	1500	100	14

* Odstavljeni hrčki se lahko nastanijo kratko obdobje od odstavitve do izselitve pri višji gostoti naseljenosti, pod pogojem, da so živali nastanjene v večjih ogradah z ustrezno obogatitvijo okolja, in da te bivalne razmere ne poslabšujejo njihove dobrobiti, kakor so večja napadalnost, obolenost ali umrljivost, stereotipno obnašanje in druge motnje obnašanja, izguba telesne mase, ali drugačni fiziološki ali vedenjski odzivi na stres.

Tabela 1.5: Morski prašički

	Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina ograde (cm)
V zalogi in v času trajanja projekta	do 200	1800	200	23
	med 200 in 300	1800	350	23
	300	1800	500	23
	med 300 in 450	2500	700	23
	450	2500	900	23
	med 450 in 700			
Vzreja	nad 700	2500 Par z leglom. Za vsako dodatno vzrejno samico je treba dodati 1000 cm ² .		23

2. Kunci

Kadar je zaradi namena projekta na področju živinoreje treba živali rediti v podobnih pogojih, kakor se redi komercialne rejne živali, mora reja živali izpolnjevati pogoje iz predpisov, ki urejajo zaščito rejnih živali.

V ogradi mora biti na voljo polica. Polica mora živali omogočati, da na njej leži, sedi, in da se brez težav premika pod njo, in ne sme prekrivati več kot 40 % tal. Če iz znanstvenih ali veterinarskih razlogov ni mogoče uporabiti police, mora biti ograda za 33 % večja v primeru enega samega kunca, in za 60 % v primeru dveh kuncev. Kadar se polica namenja za kunce, mlajše od 10 tednov, mora biti velika vsaj 55 x 25 cm, in toliko nad tlemi, da jo živali lahko uporabljajo.

Tabela 2.1: Kunci, starejši od 10 tednov

Tabela 2.1 se uporablja za kletke in obore. Za tretjega, četrtega, petega in šestega kunca je dodatna talna površina najmanj po 3000 cm² na kunca, za vsakega dodatnega kunca po številu šestih kuncev pa je treba dodati najmanj po 2500 cm².

Končna telesna masa (kg)	Najmanjša talna površina za eno ali dve družabno skladni živali (cm ²)	Najmanjša višina (cm)
do 3	3500	45
od 3 do 5	4200	45
nad 5	5400	60

Tabela 2.2: Kunčja samica z leglom

Telesna masa kunčje samice (kg)	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Dodatni prostor za predelke z gnezdišči (cm ²)	Najmanjša višina (cm)
do 3	3500	1000	45
od 3 do 5	4200	1200	45
nad 5	5400	1400	60

Tabela 2.3: Kunci, mlajši od 10 tednov

Tabela 2.3 se uporablja za kletke in obore.

Starost	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Najmanjša talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina (cm)
od odstavitve do 7 tednov	4000	800	40
od 7 do 10 tednov	4000	1200	40

Tabela 2.4: Kunci: Optimalne mere za police za ograde z merami iz tabele 2.1.

Starost v tednih	Končna telesna masa (kg)	Optimalna velikost (cm x cm)	Optimalna višina od tal ograde (cm)
nad 10	do 3 od 3 do 5 nad 5	55 x 25 55 x 30 60 x 35	25 25 30

3. Mačke

Mačke ne smejo biti nastanjene posamezno za več kot 24 ur. Mačke s ponavljajočim se vzorcem napadalnega vedenja do drugih mačk je mogoče posamezno nastaniti samo v primeru, da ni mogoče najti primerne družbe zanje. Stres zaradi medsebojnih odnosov pri vseh živalih, nastanjenih v parih ali skupinah, je treba spremljati vsaj enkrat na teden. Samice z mladiči v starosti do štirih tednov, ali v zadnjih dveh tednih brejosti se lahko nastanijo posamezno.

Tabela 3: Mačke

Najmanjši prostor, v katerem se lahko nastani mater z mladiči, je prostor za eno mačko, ki ga je treba postopno povečevati, tako da se leglo v četrtem mesecu starosti preseli v nov prostor, ki izpolnjuje zahteve za odrasle živali.

Območja in posode za hranjenje legla ne smejo biti med sebojno oddaljeni za več kot 0,5 m in naj jih ne bi med seboj zamenjevali.

	Tla* (m ²)	Police (m ²)	Višina (m)
Najmanj za eno odraslo žival	1,5	0,5	2
Za vsako dodatno žival je treba dodati	0,75	0,25	–

* Talna površina, ki ne vključuje polic.

4. Psi

Za pse se po možnosti uredijo zunanji izpusti. Psi ne smejo biti nastanjeni individualno več kot štiri ure.

Notranja ograda mora predstavljati vsaj 50 odstotkov najmanjšega prostora, ki ga je treba zagotoviti za psa, kakor je opredeljeno v tabeli 4.1.

Prostorske zahteve za pse, kakor so podrobno opisane v nadaljevanju, temeljijo na zahtevah za pasmo angleških brakov; za večje pasme, kakor so bernardinci ali irski volčji hrti, je treba zagotoviti pasmi ustrezen večji prostor od navedenega v tabeli 4.1. Za druge pasme razen laboratorijskih angleških brakov je treba prostorske zahteve določiti po posvetovanju z veterinarjem.

Tabela 4.1: Psi

Vsakemu psu, nastanjenemu v paru ali skupini, je mogoče med izvajanjem postopkov celotni dodeljeni prostor omejiti na polovico (na 2 m² za pse do 20 kg, in na 4 m² za pse nad 20 kg), če je taka ločitev bistvena za znanstvene namene. Obdobje, ki ga pes preživi v tako omejenem prostoru, ne sme preseči štirih ur.

Psica z neodstavljenim leglom mora imeti na voljo enako velik prostor, kakor ena sama psica z enakovredno težo. Obora za kotitev mora biti zasnovana tako, da se psica lahko odmakne v sosednji ali dvignjen prostor, ločen od mladičev.

Telesna masa psa (kg)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina za eno ali dve živali (m ²)	Za vsako dodatno žival je treba dodati najmanj (m ²)	Najmanjša višina (m)
do 20	4	4	2	2
nad 20	8	8	4	2

Tabela 4.2 : Psi v zalogi po odstavitvi

Telesna masa psa (kg)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina/žival (m ²)	Najmanjša višina (m)
do 5	4	0,5	2
med 5 in 10	4	1,0	2
med 10 in 15	4	1,5	2
med 15 in 20	4	2	2
nad 20	8	4	2

5. Beli dihurji

Tabela 5 : Beli dihurji

	Najmanjša velikost ograde (cm ²)	Najmanjša talna površina na žival (cm ²)	Najmanjša višina (cm)
Živali do 600 g	4500	1500	50
Živali nad 600 g	4500	3000	50
Odrasli samci	6000	6000	50
Samica in leglo	5400	5400	50

6. Primati

Mladih primatov ni dovoljeno ločevati od matere, dokler ne dopolnijo starosti med 6 in 12 mesecev, odvisno od vrste primata.

Primatom mora okolje omogočati kar najbolj raznolik dnevni program dejavnosti. Ograda mora primatom omogočati izvajanje kar najbolj širokega obsega vedenjskih vzorcev, jim dajati občutek varnosti, in nuditi ustrezno raznoliko okolje, da lahko tečejo, hodijo, plezajo in skačejo.

Tabela 6.1: Marmozetke in tamarinke

	Najmanjša talna površina ograda za 1* ali 2 živali in mladiče do 5 mesecev starosti (m ²)	Najmanjša prostornina za dodatno žival nad 5 meseci starosti (m ³)	Najmanjša višina ograde (m) **
Marmozetke	0,5	0,2	1,5
Tamarinke	1,5	0,2	1,5

* Živali se lahko nastanijo posamično samo, če je to potrebno zaradi narave projekta ali dobrobiti živali.

** Streha ograde mora biti vsaj 1,8 m nad tlemi.

Mladičev marmozetk in tamarink ni dovoljeno ločiti od matere, dokler niso stari 8 mesecev.

Tabela 6.2: Veveričje opice

Najmanjša talna površina za 1* ali 2 živali (m ²)	Najmanjša prostornina za dodatno žival nad 6 meseci (m ³)	Najmanjša višina ograde (m)
2,0	0,5	1,8

* Živali se lahko nastanijo posamično samo izjemoma, če je to potrebno zaradi narave projekta ali dobrobiti živali. Mladičev veveričje opice ni dovoljeno ločiti od matere, dokler niso stari 6 mesecev.

Tabela 6.3: Makaki in zamorske mačke*

	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša prostornina ograde (m ³)	Najmanjša prostornina na žival (m ³)	Najmanjša višina ograde (m)
Živali, mlajše od 3 let**	2,0	3,6	1,0	1,8
Živali, starejše od 3 let***	2,0	3,6	1,8	1,8
Živali za vzrejo****			3,5	2,0

* Živali se lahko nastanijo posamično samo izjemoma, če je to potrebno zaradi narave projekta ali dobrobiti živali

** V ogradi najmanjših mer so lahko do tri živali.

*** V ogradi najmanjših mer sta lahko do dve živali.

**** V kolonijah za vzrejo ni potreben dodatni prostor ali prostornina za mlade živali do dveh let, nastanjene z materami.

Mladičev makakov in zamorskih mačk ni dovoljeno ločiti od matere, dokler niso stari 8 mesecev.

Tabela 6.4: Pavijani*

	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša prostornina ograde (m ³)	Najmanjša prostornina na žival (m ³)	Najmanjša višina ograde (m)
Živali, mlajše od 4 let*	4,0	7,2	3,0	1,8
Živali, starejše od 4 let**	7,0	12,6	6,0	1,8
Živali za vzrejo***			12,0	2,0

* Živali se lahko nastanijo posamično samo izjemoma, če je to potrebno zaradi narave projekta ali dobrobiti živali

** V ogradi najmanjših mer sta lahko do dve živali.

*** V kolonijah za vzrejo ni potreben dodatni prostor/prostornina za mlade živali do dveh let, nastanjene z materami.

Mladičev pavijanov ni dovoljeno ločiti od matere, dokler niso stari 8 mesecev.

7. Domače živali

Kadar je zaradi namena projekta na področju živinoreje treba živali rediti v podobnih pogojih, kakor se redi komercialne rejne živali, mora reja živali izpolnjevati vsaj pogoje iz predpisov, ki urejajo zaščito rejnih živali.

Tabela 7.1: Govedo

Telesna masa (kg)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina/žival (m ² /žival)	Velikost krmilnika za neomejeno krmljenje brezrogega goveda (m/žival)	Velikost krmilnika za omejeno krmljenje brezrogega goveda (m/žival)
do 100	2,50	2,30	0,10	0,30
med 100 in 200	4,25	3,40	0,15	0,50
med 200 in 400	6,00	4,80	0,18	0,60
med 400 in 600	9,00	7,50	0,21	0,70

med 600 in 800	11,00	8,75	0,24	0,80
nad 800	16,00	10,00	0,30	1,00

Tabela 7.2: Ovce in koze

Telesna masa (kg)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina/žival (m ² /žival)	Najmanjša višina pregrade (m)	Velikost krmilnika za neomejeno krmljenje (m/žival)	Velikost krmilnika za omejeno krmljenje (m/žival)
do 20	1,0	0,7	1,0	0,10	0,25
med 20 in 35	1,5	1,0	1,2	0,10	0,30
med 35 in 60	2,0	1,5	1,2	0,12	0,40
nad 60	3,0	1,8	1,5	0,12	0,50

Tabela 7.3: Prašiči in pritlikavi prašiči

Telesna masa žive živali (kg)	Najmanjša velikost ograde* (m ²)	Najmanjša talna površina na žival (m ² /žival)	Najmanjša površina ležišča na žival (v temperaturno nevtralnih razmerah) (m ² /žival)
do 5	2,0	0,20	0,10
med 5 in 10	2,0	0,25	0,11
med 10 in 20	2,0	0,35	0,18
med 20 in 30	2,0	0,50	0,24
med 30 in 50	2,0	0,70	0,33
med 50 in 70	3,0	0,80	0,41
med 70 in 100	3,0	1,00	0,53
med 100 in 150	4,0	1,35	0,70
nad 150	5,0	2,50	0,95
odrasli (konvencionalni) merjasci	7,5		1,30

* Za krajše obdobje je prašiče mogoče zapreti v manjšo ogrado, npr. z razdelitvijo celotne ograde s pregradami, če je to utemeljeno iz veterinarskih razlogov ali za namene projekta, npr. če jih je treba ločeno krmiti.

Tabela 7.4: Ekvidi

Najkrajša stranica mora meriti vsaj 1,5-kratnik višine vihra živali. Višina notranje ograde mora živalim omogočati, da se dvignejo na zadnje noge v celotni višini telesa.

Višina vihra (m)	Najmanjša talna površina/žival (m ² /žival)			Najmanjša višina ograde (m)
	Za vsako posamezno nastanjeno žival ali za skupine do 3 živali	Za vsako žival v skupini 4 ali več živali	Boks za žrebitev/kobila z žrebetom	
med 1,00 in 1,40	9,0	6,0	16	3,00
med 1,40 in 1,60	12,0	9,0	20	3,00
nad 1,60	16,0	(2 x VV) ² *	20	3,00

* Da ima posamezna žival na voljo ustrezno velik prostor, je treba pri določanju velikosti prostora izhajati iz višine živali do vihra (VV).

8. Ptice

Kadar je zaradi namena projekta na področju raziskav v živinoreji živali treba rediti v podobnih pogojih, kakor se redijo komercialne rejne živali, mora reja živali izpolnjevati vsaj standarde iz predpisov, ki urejajo zaščito rejnih živali.

Tabela 8.1: Domača perutnina

Kadar iz znanstvenih razlogov ni mogoče zagotoviti najmanjših velikosti ograd iz razpredelnice, mora vodja projekta po posvetovanju z veterinarjem utemeljiti trajanje omejevanja prostora. V takih razmerah se lahko perutnino nastani v manjših ogradah, z ustrezno obogatitvijo okolja, in z najmanjšo talno površino 0,75 m².

Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjši prostor na kokoš (m ²)	Najmanjša višina (cm)	Najmanjša dolžina krmilnika na kokoš (cm)
do 200	1,00	0,025	30	3
med 200 in 300	1,00	0,03	30	3
med 300 in 600	1,00	0,05	40	7
med 600 in 1200	2,00	0,09	50	15
med 1200 in 1800	2,00	0,11	75	15
med 1800 in 2400	2,00	0,13	75	15
nad 2400	2,00	0,21	75	15

Tabela 8.2: Domači purani

Vse stranice ograde morajo biti dolge vsaj 1,5 m. Kadar iz znanstvenih razlogov ni mogoče zagotoviti najmanjših mer ograd, mora vodja projekta utemeljiti trajanje omejevanja prostora po posvetovanju z veterinarjem. V takih razmerah se lahko purane nastani v manjših ogradah, z ustrezno obogatitvijo okolja, z najmanjšo talno površino 0,75 m², in z najmanjšo višino 50 cm za purane do 0,6 kg, 75 cm za purane do 4 kg in 100 cm nad 4 kg. Te ograde se lahko uporabljajo za nastanitev manjših skupin puranov v skladu z gostoto naseljenosti iz tabele 8.2.

Telesna masa (kg)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina na purana (m ²)	Najmanjša višina (cm)	Najmanjša dolžina krmilnika na purana (cm)
do 0,3	2,00	0,13	50	3
med 0,3 in 0,6	2,00	0,17	50	7
med 0,6 in 1	2,00	0,30	100	15
med 1 in 4	2,00	0,35	100	15
med 4 in 8	2,00	0,40	100	15
med 8 in 12	2,00	0,50	150	20
med 12 in 16	2,00	0,55	150	20
med 16 in 20	2,00	0,60	150	20
nad 20	3,00	1,00	150	20

Tabela 8.3: Prepelice

Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša talna površina na 1 prepelico, pri nastanitvi v paru (m ²)	Dodatna talna površina na vsako dodatno prepelico, pri skupinski nastanitvi (m ²)	Najmanjša višina (cm)	Najmanjša dolžina krmilnika na prepelico (cm)
do 150	1,00	0,5	0,10	20	4
nad 150	1,00	0,6	0,15	30	4

Tabela 8.4: Race in gosi

Kadar iz znanstvenih razlogov ni mogoče zagotoviti najmanjših mer iz razpredelnice, mora vodja projekta utemeljiti trajanje omejevanja prostora po posvetovanju z veterinarjem. V takih razmerah se lahko race ali gosi nastani v manjših ogradah z ustrezno obogatitvijo okolja in z najmanjšo talno površino 0,75 m². Te ograde se lahko uporabljajo za nastanitev manjših skupin rac ali gosi v skladu z gostoto naseljenosti iz tabele 8.4.

Telesna masa (g)	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Talna površina na raco ali gos (m ²)*	Najmanjša višina (cm)	Najmanjša dolžina krmilnika na raco ali gos (cm)
Race				
do 300	2,00	0,10	50	10
med 300 in 1 200**	2,00	0,20	200	10
med 1 200 in 3 500	2,00	0,25	200	15
nad 3500	2,00	0,50	200	15
Gosi				
do 500	2,00	0,20	200	10
med 500 in 2 000	2,00	0,33	200	15
nad 2000	2,00	0,50	200	15

* Ta talna površina mora zajemati tudi ribnik, velik vsaj 0,5 m² na 2 m² ograde z najmanjšo globino 30 cm. Ribnik lahko obsega največ do 50 % najmanjše velikosti ograde.

** Race in gosi, ki še niso godne za letenje, smejo biti nastanjene v ogradah z najmanjšo višino 75 cm.

Tabela 8.5: Race in gosi: Minimalne velikosti ribnika*

	Površina (m ²)	Globina (cm)
Race	0,5	30
Gosi	0,5	od 10 do 30

* Velikosti ribnika na 2 m² ograde. Ribnik lahko obsega največ do 50 % najmanjše velikosti ograde.

Tabela 8.6: Golobi

Ograda mora biti dolga in ozka (na primer, 2 m x 1 m), in ne kvadratna, da golobi lahko letijo na krajši razdalji.

Velikost skupine	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša višina (cm)	Najmanjša dolžina krmilnika na goloba (cm)	Najmanjša dolžina gredi na goloba (cm)
do 6	2	200	5	30
od 7 do 12	3	200	5	30
za vsakega dodatnega goloba nad 12	0,15		5	30

Tabela 8.7: Avstralske cebrice

Ograda mora biti dolga in ozka (na primer, 2 m x 1 m), da ptice lahko letijo na krajši razdalji. Za študije o parjenju se lahko ptice nastanijo v manjše ograde z ustrezno obogatitvijo okolja, najmanjšo talno površino 0,5 m², in najmanjšo višino 40 cm. Trajanje omejevanja prostora mora vodja projekta utemeljiti po posvetovanju z veterinarjem.

Velikost skupine	Najmanjša velikost ograde (m ²)	Najmanjša višina (cm)	Najmanjše število krmilnikov
do 6	1,0	100	2
med 7 in 12	1,5	200	2
med 13 in 20	2,0	200	3
za vsako dodatno ptico nad 20 pticami	0,05		1 na 6 ptic

9. Dvoživke

Tabela 9.1: Vodne repate dvoživke

Dolžina telesa*(cm)	Najmanjša vodna površina (cm ²)	Najmanjša vodna površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najnižja globina vode (cm)
do 10	262,5	50	13
med 10 in 15	525	110	13
med 15 in 20	875	200	15
med 20 in 30	1837,5	440	15
nad 30	3150	800	20

* Merjeno od ust do zadnjične odprtine

Tabela 9.2: Vodne brezrepe dvoživke*

Dolžina telesa**(cm)	Najmanjša vodna površina (cm ²)	Najmanjša vodna površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najnižja globina vode (cm)
do 6	160	40	6
od 6 do 9	300	75	8
med 9 in 12	600	150	10
nad 12	920	230	12.5

* Ti pogoji veljajo za zbirne bazene (npr. za rejo), ne pa za bazene, ki se uporabljajo za naravno parjenje in superovulacijo zaradi večje učinkovitosti, ker slednji postopki zahtevajo manjše ločene bazene. Predpisane prostorske zahteve veljajo za odrasle živali v označenih kategorijah glede velikosti telesa; mlajše živali in paglavce je treba izločiti ali prilagoditi mere načelu merjenja.

** Merjeno od ust do zadnjične odprtine

Tabela 9.3: Polvodne brezrepe dvoživke

Dolžina telesa* (cm)	Najmanjša velikost terarija** (cm ²)	Najmanjša površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najmanjša višina terarija*** (cm)	Najmanjša globina vode (cm)
do 5,0	1500	200	20	10
med 5,0 in 7,5	3500	500	30	10
nad 7,5	4000	700	30	15

* Merjeno od ust do zadnjične odprtine

** Ena tretjina kopnega in dve tretjini vode, da se živali lahko potapljajo

*** Merjeno od površine kopnega do notranjega dela vrha terarija; poleg tega mora biti višina terarija prilagojena notranji obliki.

Tabela 9.4: Polkopenske brezrepe dvoživke

Dolžina telesa* (cm)	Najmanjša velikost terarija** (cm ²)	Najmanjša površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najmanjša višina terarija*** (cm)	Najmanjša globina vode (cm)
do 5,0	1500	200	20	10
med 5,0 in 7,5	3500	500	30	10
nad 7,5	4000	700	30	15

* Merjeno od ust do zadnjične odprtine

** Dve tretjini kopnega in ena tretjina vode, da se živali lahko potapljajo

*** Merjeno od površine kopnega do notranjega dela vrha terarija; poleg tega mora biti višina terarija prilagojena notranji obliki.

Tabela 9.5: Drevesne brezrepe dvoživke

Dolžina telesa* (cm)	Najmanjša velikost terarija** (cm ²)	Najmanjša površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najmanjša višina terarija*** (cm)
do 3,0	900	100	30
nad 3,0	1500	200	30

* Merjeno od ust do zadnjične odprtine

** Dve tretjini kopnega in ena tretjina bazena, da se živali lahko potapljajo

*** Merjeno od površine kopnega do notranjega dela vrha terarija; poleg tega mora biti višina terarija prilagojena notranji obliki.

10. Plazilci

Tabela 10.1: Vodne želve

Dolžina telesa* (cm)	Najmanjša vodna površina (cm ²)	Najmanjša vodna površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najmanjša globina vode (cm)
do 5	600	100	10
med 5 in 10	1600	300	15
med 10 in 15	3500	600	20
med 15 in 20	6000	1200	30
med 20 in 30	10000	2000	35
nad 30	20000	5000	40

* Merjeno v ravni črti od sprednjega roba do zadnjega roba oklepa

Tabela 10.2: Kopenske kače

Dolžina telesa* (cm)	Najmanjša talna površina (cm ²)	Najmanjša površina za vsako dodatno žival v skupini (cm ²)	Najmanjša višina terarija** (cm)
do 30	300	150	10
med 30 in 40	400	200	12
med 40 in 50	600	300	15
med 50 in 75	1200	600	20
nad 75	2500	1200	28

* Merjeno od ust do repa

** Merjeno od površine kopnega do notranjega dela vrha terarija; poleg tega mora biti višina terarija prilagojena notranji obliki.

11. Ribe

11.1. Oskrba z vodo in kakovost vode

Zagotoviti je treba stalno oskrbo z vodo primerne kakovosti za zagotavljanje dobrobiti rib in zmanjšanje stresa. Pretok vode v obtočnih sistemih oziroma filtriranje bazenov morata biti zadostna, da je zagotovljeno ohranjanje parametrov kakovosti vode na sprejemljivi ravni. Po potrebi se vhodna voda filtrira ali čisti, da se odstranijo ribam škodljive snovi. Parametri kakovosti vode morajo biti nenehno v sprejemljivem obsegu, ki zagotavlja normalno aktivnost in fiziologijo posamezne vrste na kateri koli stopnji razvoja. Pretok vode mora omogočati vrsti rib primerno plavanje in normalno obliko obnašanja. Ribam je treba zagotovi primerno obdobje za navajanje na novo okolje in prilagoditev spremembam kakovosti vode.

11.2. Kisik, dušikove spojine, pH in slanost

Koncentracija kisika mora ustrezati vrsti in pogojem reje rib. Po potrebi se zagotovi dodatno prezračevanje vode v bazenu. Koncentracijo dušikovih spojin je treba ohranjati na nizki ravni.

Stopnjo pH je treba prilagoditi vrsti in jo ohranjati kar se da stalno. Slanost je treba prilagoditi potrebam in življenjskemu obdobju vrste rib. Spremembe slanosti je treba izvajati postopno.

11.3. Temperatura, osvetlitev, hrup

Temperaturo je treba ohranjati v optimalnem razponu za posamezno vrsto rib in mora biti kar najbolj stabilna. Spremembe temperature je treba izvajati postopno. Ribam je treba zagotoviti ustrezno obdobje osvetlitve. Raven hrupa mora biti nizka; oprema, ki povzroča hrup ali vibracije, kot so električni generatorji ali filtrirni sistemi, mora biti ločena od bazenov z ribami.

11.4. Gostota naseljenosti in razgibanost okolja

Gostota naseljenosti rib mora temeljiti na celostnih potrebah rib glede pogojev okolja, zdravja in dobrobiti. Ribe morajo imeti na voljo zadostno količino vode za normalno plavanje, pri čemer je treba upoštevati njihovo velikost, starost in način hranjenja. Ribe morajo imeti ustrezno obogateno okolje, kakor so skrivališča ali talni substrat, razen če to ni potrebno glede na njihove vedenjske značilnosti.

11.5. Hranjenje rib in ravnanje z njimi

Ribe je treba hraniti z ustrezno hrano, v ustreznih količinah in ustrezno pogosto. Posebno pozorno je treba hraniti larvalne oblike rib ob prehodu z žive na umetno hrano. Fizično ravnanje z ribami je treba kar najbolj omejiti.
